① पेज = 1 (८) 32 x 12 x 0·1 c.m.

भाव: तत् असमानाधिकरणात्म नुशाख्या

मूलाधवद्वेन सर्वत्र ... ...

कृतमनुचित मितिवाच्यम असमाधास्वमानत्व

विषय-पुराण

② पेज = 1 (19) 31 x 13 x 0·1 C.m.

मंडलगतादित्यदेवता स्वरूप: पुरुषउच्यते

... ...

शानकर्म स्वनुष्टानात् तथासत्य

③ पेज (42) = 1, 30 x 13·5 x 0·1 C.m.

सिंहोदये र्कस्त्व जगो भृगांक: शनैश्चर :

... ...

क्रातमदोध्दततेमदलनेपंचानन: केवलं

जा॰ वि॰

भावः तत्त्वसमानाधिकरणत्वम् ननु प्रागभावमूलावच्छेदेन सर्वत्र द्रव्ये गगना
दिसंयोगस्य सत्त्वात् कुतस्तत्सामान्याभावस्य द्रव्ये सम्भव इत्यत आह संयोगस्येति
वृत्तत्वेति प्रागभावावच्छेदेन तत्तत्संयोगस्यापि वृत्तत्वावच्छेदेन कस्याप्यद्रव्येपि सं
योगव्यक्तेरसत्त्वात् तदवच्छेदेनैव संयोगसामान्याभावसम्भवो वच्छेदकभेदेनैकत्र भा
भावयोः समावेशादिति भावः नन्वेवं वृत्तेः संयोगसामान्याभावस्य कुतो नाध्यक्षत्वम्
तत्राह तत्र चेति संयोगसामान्याभावे सत्त्वादिप्रतियोगितासम्बन्धेनेत्यादि तथा
च संयोगसामान्याभावस्यायोग्यत्वान्नाध्यक्षत्वमिति ननु प्रतियोगितावच्छेदकविशिष्टे
स्यैव योग्यत्वमत्यन्ताभावग्रहे तन्त्रम् न तु योग्यसमवायप्रतियोगिकत्वमन्यथा गुणोपि
संयोगसामान्याभावस्यातीन्द्रियत्वापत्तेरत आह परितइति परितः प्र

८

प्येः कथं व्याप्तिग्रहस्तत्परामर्शयोः पूर्वं पतद्धेति भावः द्वितीयेति तथाचैतासामपि प्रत्येकं व
एकैवह्निसाध्यव्याप्तिरितिसिद्धान्तग्रन्थ इति भावः पञ्चैकत्र वह्निसाध्याधिकरणत्वतद्रूपवा
वानद्रव्यसामान्यादौ ज्ञासाध्यामित्त्वेव यद्द्रव्यत्वादौ साध्ये रूपत्वव्याप्यजातिम
तोहेतुत्वंनवहेतुतावच्छेदकीभूतानां नीलत्वपीतत्वादीनां नानात्वेन द्वितीयापि क्व
चिद्व्यवेतिमंतव्यम् कपिसंयोगित्वेतत्पदापिस्य साध्यताव्यममस्यरवंइनाधि मयपि
निपतनिर्देशा सप्रदायकमतेसंयोगसामान्याभाववस्यद्रव्यस्याभावात् कपीति वृक्षमा
त्रे कपिसंयोगाभावादेतद्दिति नच भावे हेतुसामानाधिकरण्यस्यैव हेत्वाधिकरणेति
रवह्निन्नवृत्तित्वरूपस्यतिवेशाडुक्ताव्याप्तिव्युपासंभवाबात् प्रतियोगिवैयाधि
करणपविशेषणाप्रवेशानम्मूलकृतमनुचितमिति वाच्यम् ज्ञसमाधास्यमानत्वादिति

मध्य ५२

मंडलं गतादित्यदेवतास्वरूपः पुरुष उच्यते तथा च योगियाज्ञवल्क्यः भ्रज्जिः पाके भवेद्धा
तुः यस्मात्पाचयत्यसौ भ्राजते दीप्यते यस्मात् जगच्चान्ते हरत्यपि कालाग्निरूपमास्थाय
सप्तार्चिः सप्तरश्मिभिः भ्राजते यत्स्वरूपेण तस्माद्भर्गः स उच्यते तथा भेति भासयते लोका
न्रेति रंजयते प्रजाः गइत्यागच्छत्यजस्रं भरगाद्भर्ग उच्यते अतो यद्यपि सवितृभर्ग इति
सवितृभर्गयोः भिन्नत्वं गायत्रीमंत्रे प्रतीयते तथापि परमार्थचिंतायामादित्यभर्गयोर्भे
दो न विद्यत एव य एव आदित्यः स एव भर्गः इति भर्गादित्ययोरद्वैतमिति सिद्धं पुनर
पि किंभूतं भर्गं वरेण्यं वरणीयं प्रार्थनीयं जन्ममृत्युजरादुःखादिनाशाय ध्यानेनोपासनी
यमित्यर्थः तथा च योगियाज्ञवल्क्यः वरेण्यं वरणीयं च जन्मसंसारभीरुभिः आदित्यांत
र्गतं यच्च भर्गाख्यं वै मुमुक्षुभिः जन्ममृत्युविनाशाय दुःखस्य त्रिविधस्य च ध्यानेन पुरु
षो यस्तु द्रष्टव्यः सूर्यमंडले एवं गायत्र्यास्तत्सवितुर्वरेण्यं पुनस्तस्यैव प्रभावं स
प्तव्याहृतिभिः विशेषणभूताभिरभिधीयते तद्यथा किंभूतं भर्गं भूरादिसप्तलोकप्र[illegible]
कं भूः भूमिलोको भुवो अंतरिक्षं स्वः स्वर्लोकः महः महर्लोकः जनः जनलोकः तपः तपो

(margin) य एव भर्गः स एवादित्यः ६१

(margin) काशं २५

भर्गस्य ५

लोकः सत्यं सत्यलोकः एवमुपर्युपरिक्रमेण वस्थितान् सप्तलोकानुत्क्रमि व्याप्यावतिष्ठमानोऽ
सौ भर्ग एतान् सप्तलोकानेव प्रदीपवत् प्रकाशयतीत्यर्थः सप्तलोकाः पुनरेताः सप्तव्याहृतय ए
वेति योगियाज्ञवल्क्य वाक्येन प्रतिपादितं यदाह भूराद्याश्चैव सप्तांताः सप्त व्याहृतयस्तथाः
लोकास्त एव सप्तैते तदुपर्युपरि संस्थिताः तथा सप्तव्याहृतयः प्रोक्ताः पुरा कल्पे स्वयंभुवा ता ए
व सप्त यच्छंदांसि सप्त लोकाः प्रकीर्त्तिता इति ययाचव्वासनया सप्तव्याहृतय एव सप्तलोकाः सा च
वासना योगियाज्ञवल्क्येनैव निरुक्तेर्वि विच्य प्रतिपादिता यदाह भवंति चास्मिन् भूतानि स्थाव
राणि चराणि च तस्माद्भूरिति विज्ञेया प्रथमा व्याहृतिः स्मृता भवंति भूयो भूतानि उपभोगक्षये
पुनः कस्मान्ते उपभोगाय भुवस्तस्मात्प्रकीर्त्तिताः शीतोष्णवृष्टितेजांसि सृजायंते तानि वै स
आलयः प्रकृतीनां च स्वर्लोकः स उदाहृतः अधरोत्तरलोकानां महस्तेन निगद्यते कल्पदाहे प्र
लीनास्ते प्राणिन स्तत्पुनः पुनः जायंते तत्पुनः स्वर्गो जनस्तेन प्रकीर्त्तितः सनकाद्यास्तपः सि
द्धायेचास्मे ब्रह्मणः सुताः अधिकारनिवृत्तास्थ्वति ष्टंत्यास्मिंस्तपस्त ततः सत्यं तु सप्तमो लोको ब्र
ह्मणः सदनं ततः सर्वेषां चैव लोकानां मूर्ध्नि संतिष्ठते सदा ज्ञानकर्म स्वनुष्ठानात् तथा सत्य

लोकेभ्यो महांश्च परिमाणतः हृदयंसर्व ॥ १४ ॥

यम

९

सिंहोदये र्के स्त्वजगो मृगांकः शनैश्चरः कुंभधरे सुरेज्यः धनुर्द्धरे चेत्मकरे महीजो राजाधिराजो मनुजो भवेत्सः १४ मेषेवृ
षोमूर्त्तिगतः प्रसूतो बृहस्पतिश्चास्तगतः कलावान् रसातले व्योमगतः सितश्चेन्महीपतिर्गीतदिगंतकीर्त्तिः १५
गुरुः कुलीरोपगतेः प्रसूतो स्वोत्राणरवस्थो मृगमंदभौमाः तद्यानकाले जलधजेला निभौ सौमितनाशोघ्रसनप्रयों
ति १६ प्रसूतिकाले स्फुरदंशुजालः षड्वर्गशुद्धो हिनमेस्त्वभेवा तुंगेत्रिकोणे सनभश्चरेंद्रो नरः प्रकुर्यात्खलु सार्व
भौमं १७ षड्वर्गशुद्धरवचरद्वयं चेद्वृषोक्त्यैन्याजनने नरस्य तत्साधिपत्यं खलु किन्तु रेखुद्वीपान्तरे वात्र न किं धरा
या १८ तुंगत्रिकोणश्चाधिकारहीनैः षड्वर्गशुद्धैस्त्रिभिरेव मंत्री राजा चतुर्भिः खलु सार्वभौमः पंचादिभिर्वीक्ष
नि नैककेन १९ हृषशशीलग्नगनो वृसत्रस्वस्थाः रवीज्याके सुता भवंति तदृऽन्या ग्राह्य रजो धकाराहिने पिराचि
कुरुते प्रवेशं २० गर्विदुसोम्यात्स्फुजित ऋयस्य रिष्फत्रिधर्मा रिगता भवंति मृगे केसूनस्तनुगोत्र न्हूनं मेकानप
त्रः समुनर्किधात्री २१ तुगस्थितो भृक्रविधौ विलग्नेन केऽन्यवकोधनषीज्यचंद्रो प्रसूतिकाले किल तो भवेना
मारवद्गुलौ भूमितले घिसंस्थौ २२ कर्कर्कचंद्रो सुरराजमंत्री शत्रुस्थितश्चापि बुधः स्वतुंगे कश्चिद्बली लग्नगतः ससा-
जा राजाधिराजाभिधयासमेतः २३ गुरुर्निजोच्चे यदि केंद्रशाली राज्यालये दानवराजपूज्यः प्रसूतिकाले किल
तस्य मुद्राचतुःसमुद्रावधिगामिनी स्यात् २४ देवाचार्ये दिनेश्वरे सौ क्रियगतो मेषूरणो हौणिजः पुण्ये भार्गवसौम्य
श्रीतकिरणायस्य प्रसूतौ स्थिताः नूनं दिग्विजयप्रयाणसमये सैन्यैर्दिलाव्याकुला विन्तोभ्र हृ हनीतिकागति
रहो मर्वं सप्तरव्या स्थितेः २५ नीचारातिवलोकिताः वलयुताः सत्पक्षवेराः स्फुरत्स्फारस्कांति धरा भवंति खचराः
संस्थो वृषे भार्गवः मातृणां यदि मंडले सम दिनो जीवो भवेत्संभवे दद्वेस्तुल्यपराक्रमः स च नृपः कोपप्रमृष्टा दिं

तान्विस्तरेण प्रवदामि सम्यक् तैः सार्थकं जन्म यतो नराणां २ नभश्चराः पंच निजोच्चसंस्थाः यस्य प्रसूतौ स तु सार्वभौमः त्रयः
स्वतुंगादिगता हि राजा राजात्मजो न्यस्य सुतोत्र मंत्री ३ तुंगोपगा यस्य च तत्र भोगा महापगा हंतु रणे बलानां दंतावलानां
किल सेतुबंधाः कीर्त्तिप्रबंधा वसुधातलेते ४ स्वोच्चे स्थये शानीज्य भूमिनंदनयेयुः त्रिभिर्लग्नगतेर्बा मन्मतमेहि षोडश
मिताः शौर्ययोगाः स्मृताः तन्मध्ये निजतुंगगे ग्रहपगे यद्येक खेटे विधौ स्वदेतुंग समाप्ति नेक खचरे लग्नेपदे षोडु
श ५ वर्गोत्तमे मूर्तिकरे यदि वा शरीरे संवीक्षिते च चतुरादिभिरिंदुहीनैः द्वाविंशति प्रमितयः खलु संभवंति यो
गाः समृद्धबलपक्षितिपालकानां ६ उच्चस्थिते भृगुज श्रपश्चात्म्यंगवाक्य निर्दिष्टमान स्वगसः प्रसूतिकाले सभ
वेदिल्लायानाथो हि पायोनिधिमेखलायाः ७ स्वोच्चे मूर्त्तिगते मृतांशुतनये नक्रे सवक्रे शनौ चापे वागधिपे कुंभा
गे वपुते सा ज्ञ जन्मभूमीपतेः प्रस्थाने न तु यस्य भूरितुरगोत्तमत्तेभमालाभिलत्सेनांदोलितभूमिगोलकलनं हि गंदति
नः कुर्वते ८ हिनाधिराजे मृगराजसंस्थे नक्रे सवक्रे कलशेर्कसूनौ पाठीनलग्ने शशिना समेते महीपते जन्म महो
जसः स्यात् ९ महीसुते मेषगते ततनुस्थे वृहस्पतौ वा न तु गे स्वतुंगे योगद्वयेस्मिन्नृपतीभवेतां त्रितारिपक्षौ नृपनी
तिदक्षौ १० वाचस्पतिः स्वोच्चगतो विलग्ने मेषादिनेशः शनिशुक्रसौम्याः लाभालयस्थाः कितनभूमिपालसंभू
तलस्य मरणंग...णंति ११ मंदोदयानुकविलग्नवर्ती मृगे द्युग्माजतुलाकुलीराः स्वस्वामियुक्ता जनयंति नाथं
पाथोनिधिप्रांतमहीतलस्य १२ द्दंद्दंदेन्यगुरौ निशाकरसुते मत्तोस्वतुंगस्थिते नक्रे वक्रशनैश्चरो झषफरे च
क्रमरत्योसितो यो गायं प्रभवेत्म स्तनि समये यस्यावनी शीमहान्वैरिव्रातमदोद्धते भदलनेपंचाननः केवलं १३